

PŘEKRAČUJEME HRANICE
PRZEKRACZAMY GRANICE
2014—2020

EVROPSKÁ UNIE / UNIA EUROPEJSKA
EVROPSKÝ FOND PRO REGIONÁLNÍ ROZVOJ
EUROPEJSKI FUNDUSZ ROZWOJU REGIONALNEGO

Projekt „ODRA OK“

Přírodní hodnoty a zajímavosti v okolí toku Odry

Alexander Skácel

29.05.2018, Bohumín (CZ)

Přírodní hodnoty a zajímavosti v okolí toku Odry

Hodnotné přírodní lokality v dosahu připravované plavební cesty na Českém úseku toku Odry od hranice CZ/PL k Mošnovu v rámci projektu „Odra OK“

Ostrava není Avignon

Odra není Rhona

Charakter řešené oblasti

- Původní historický ráz oblasti včetně krajinných struktur a historických forem osídlení je prakticky setřen rozvojem průmyslu a vývojem osídlení ve 20. století
- Struktura vodotečí je pozměněna a v mnoha místech upravena pro potřeby ochrany okolních sídel a pro potřeby průmyslu, který se překotně rozvíjel prakticky po celé 20. století
- Zásahy v krajině byly provedeny s ohledem na potřebu rozvoje průmyslu, v mnoha oblastech se projevují i důsledky těžební činnosti (nejsou obvykle v blízkosti toku Odry, ale jsou patrné v pohledovém dosahu), v blízkosti toku Odry se nalézají například areály koksovny Svoboda a BC MCHZ, případně dnes již opuštěné nebo jinak využívané areály – Důl Landek, Důl Odra a koksovna Svoboda, původní odvaly – Landek, halda Lidice apod.

Charakter řešené oblasti (pokr)

- Změna krajinných struktur představovala především scelování a likvidaci drobné krajinné mozaiky a drobných krajinných prvků rozptýlených v krajině a vzniklých historickým vývojem
- Do blízkého okolí toku Odry v současné době zasahují velké sídelní celky s hustou sídelní zástavbou městského typu i příměstských čtvrtí – Ostrava Poruba, Třebovice, Zábřeh, Výškovice
- Intenzita těchto antropických zásahů a vlivů je nejintenzivnější v blízkosti hranic CZ/PL a v oblasti Ostravy, směrem proti proudu toku Odry jejich intenzita ustupuje

Okolí toku Odry je místem soustředěných aktivit

- Odra tvoří přirozenou páteřní osu reliéfu krajiny v Ostravě a jejím okolí
- Je přirozenou migrační a komunikační trasou již od pradávna
- Její význam z tohoto pohledu zůstává zachován
- V jejím okolí jsou významné liniové stavby a propojení CZ/PL – železniční koridor, dálnice je zde zajištěna návaznost na letecké spojení
- Chybí doplnění o možnost využívání vodní dopravy

Okolí toku Odry je místem soustředěných aktivit (pokr)

- Všechny tyto aktivity se určitým způsobem podílely, podílejí a budou podílet na omezování ploch původních přírodních nebo přírodě blízkých lokalit
- Tyto aktivity významně ovlivňují formování přírodních komponent krajiny po
 - kvalitativní stránce – ovlivnění charakteru vodních i suchozemských ekosystémů a
 - kvantitativní stránce – především jako plošný (v případě vodních toků liniový) rozsah lokalit ponechaných svému přírodnímu vývoji a možnosti nerušeného uplatňování přírodních procesů

Co může naše oblast v okolí připravované vodní trasy nabídnout

- Většina přírodovědně zajímavých lokalit je tak či onak svázána s vodou a s tokem Odry jako páteřního gravitačního oddrenážování krajiny
- Dostupná vodní dotace ovlivňuje i suchozemské ekosystémy a stanoviště
- Velký počet vodních ploch – zvláště v okolí rybníků – určuje i klimatické podmínky pro rozvoj suchozemských ekosystémů a stanovišť a omezuje jejich vysychání během letní sezóny

Dochované přírodně hodnotné prvky v krajině v okolí připravovaného liniového vodního díla

- Plošně ucelená oblast, která má za úkol ochranu krajinného potenciálu a jejich struktur i přírodních prvků, které se v území nalézají, je jediné velkoplošné chráněné území v řešené oblasti – CHKO Poodří
- Navazuje na zástavbu města Ostravy na jeho jihozápadním okraji
- Zájem obyvatel o přírodní hodnoty a rekreační potenciál této oblasti způsobují na části tohoto území v okolí přilehlém k převážně sídlištní zástavbě městské části Ostrava – Zábřeh významný antropický tlak (především krátkodobá – denní rekreace)

Dochované přírodně hodnotné prvky v krajině v okolí připravovaného liniového vodního díla

- Ve vzdálenějších částech CHKO Poodří se tento tlak postupně snižuje, avšak jsou sem směřovány cíle tzv. suburbanizace, kdy se obyvatelé Ostravy snaží do této oblasti umístit svá obydlí, přitom se však nechtějí vzdát obvyklého standartu bydlení, na jaký byli zvyklí a v mnoha případech se objevují i snahy o rozvoj tzv. „architektonické konfekce“, která neodpovídá historicky vzniklým a lokálně původním a cenným způsobům zástavby krajiny a charakteru výstavby jednotlivých objektů

Dochované přírodně hodnotné prvky v krajině v okolí připravovaného liniového vodního díla

- V části území pozměněné průmyslem a osídlením mají dochované přírodní nebo přírodě blízké lokality v oblasti Ostravska spíše ostrůvkovitý charakter a omezený rozsah, je snaha o jejich propojení liniovými prvky ÚSES (územního systému ekologické stability) na různých úrovních
- Úrovně ÚSES jsou v zájmové oblasti zahrnuty všechny – nadregionální (tok Odry a její bezprostřední okolí) regionální (hlavní větve vycházející z nadregionálního biokoridoru Odry) i lokální (drobné struktury prvků ÚSES v krajině i podél drobných vodotečí). Prvky ÚSES jsou tvořeny biokoridory a biocentry, mnohdy jsou vedeny podél vodních toků jako příbřežní porosty, ale vybíhají i do jiných struktur krajiny – lesní plochy, jemné krajinné struktury mezi zemědělsky využívanými plochami apod.

Úkol v rámci projektu Odra OK

- Zpřístupnit atraktivní přírodní lokality
- Vytvořit přehledy a seznamy potenciálně využitelných přírodně zajímavých lokalit pro návštěvníky oblasti
- Návrhy pro podněty a inspiraci obcím a orgánům ochrany přírody pro využití přírodního rekreačního potenciálu okolí Odry a části budoucího DOL
- Navázat i na technické řešení části kanálu DOL a zohlednit tuto budoucí liniovou bariéru
- Návrh doplnění infrastruktury vodního díla pro využití potenciálu oblasti pro její rekreační využití a rozvoj destinačního managementu s využitím lokálně – specifických rysů přírodního charakteru, osídlení a hospodaření v krajině i charakteru společenského života

Mezinárodně chráněná území – Natura 2000

6 EVL

- Heřmanický rybník
- Hraniční meandry Odry
- Niva Olše – Věřnovice
- Skučák
- Děhylovský potok – Štěpán
- Poodří

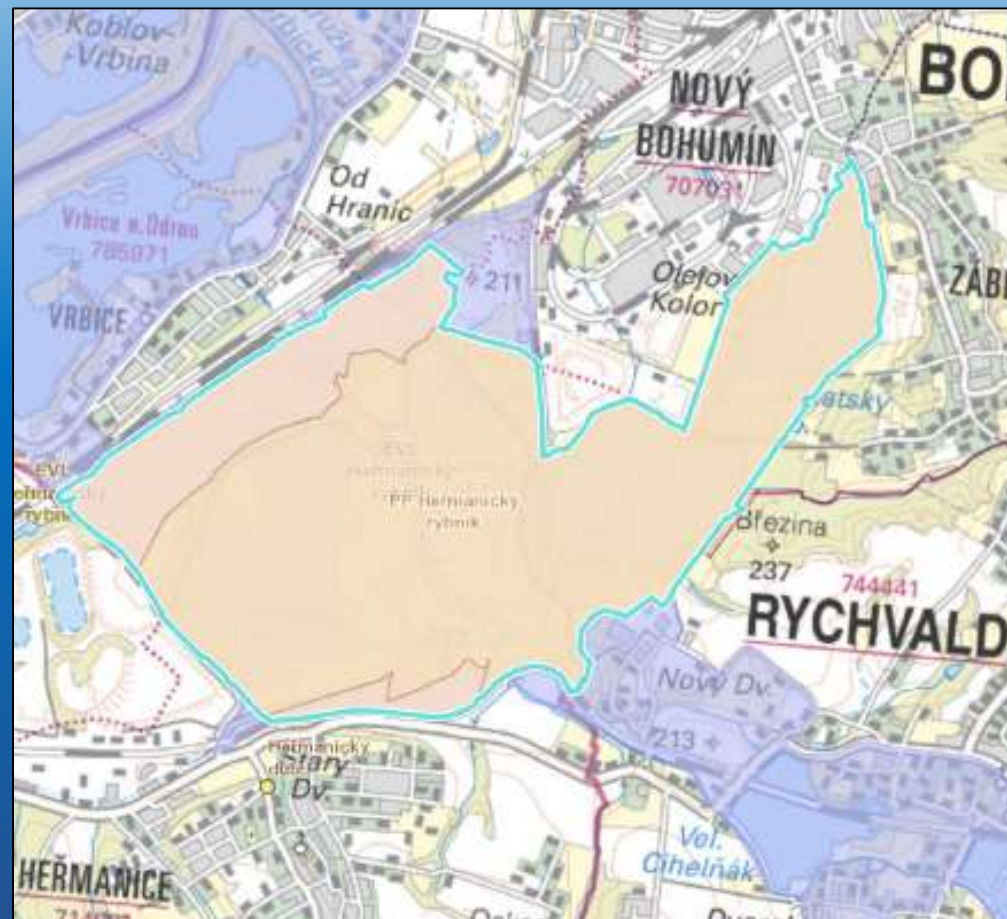
2 PO

- Heřmanský stav – Odra – Poolší
- Poodří

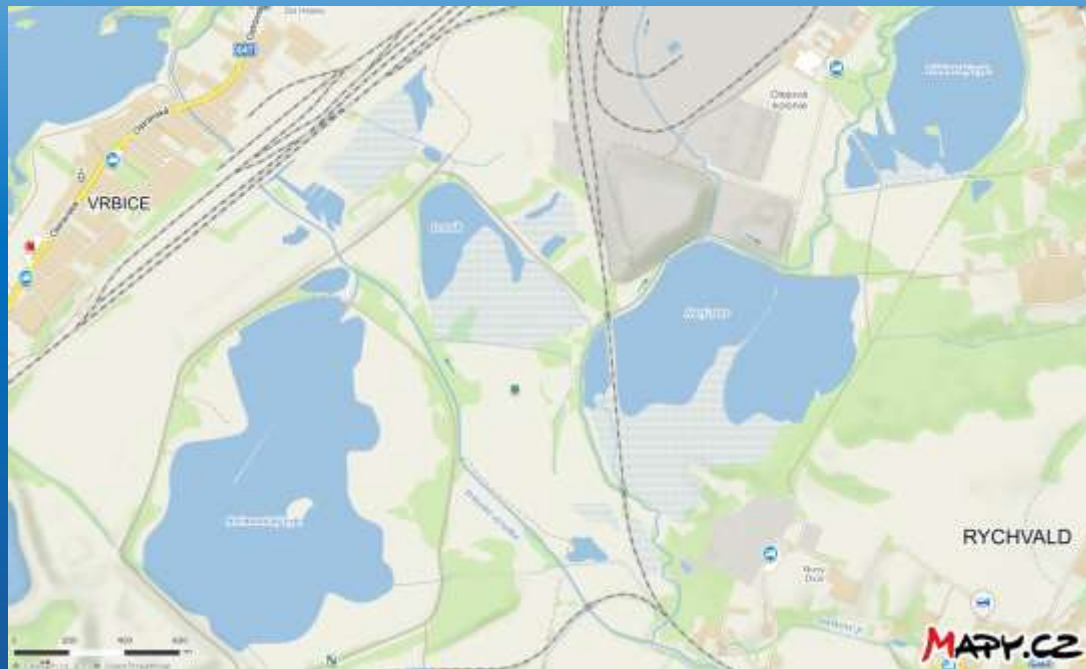
Evropsky významné lokality

Heřmanický rybník

- Soustava čtyř rybníků s rozsáhlými porosty rákosin eutrofních stojatých vod a přilehlými, druhově chudými, mokřadními vlhkými pcháčovými loukami. Biotopelem čolka velkého jsou tůně s bohatou vodní vegetací a bažiny v okrajových partiích rybníka s rozsáhlými rákosinami.

Heřmanický rybník

Heřmanický rybník

- Heřmanický rybník (116 ha) leží v oblasti široké nivy řeky Odry. Tato vodní plocha je jedinečná díky specifickému složení silně mineralizované vody s obsahem bóru a jódu, což má za následek, že je využíván jako obrovská zachytná nádrž, do níž se čerpají slané důlní vody z hlubin ostravsko-karvinských dolů.
- Neobvyklou kulisu dělá na dohled stojící halda bývalého Heřmanického dolu, který asi po 150 letech činnosti ukončil těžbu v roce 1993, ale jeho monumentální halda stále prohořívá, i když se postupně odtěžuje a odváží.
- (zdroj: https://www.ostrava.cz/cs/turista/aktivni-vyziti/ostravske-prochazky/naucna_stezka-hermanicky-rybnik)

Heřmanický rybník

Evropsky významné lokality

Hraniční meandry Odry

- Meandrující koryto řeky Odry umožňuje svým přirozeným dynamickým vývojem a probíhajícími procesy existenci celé řady specifických ojedinělých stanovišť a na ně vázaných rostlinných a živočišných společenstev. Dochází k pravidelnému zaplavování území a k intenzivním změnám v trase a charakteru koryta. Nejzachovalejší ekosystémy v daném území představují spolu s tokem Odry měkké lužní převážně vícepatrové lesy. Hojně se vyskytují staré duté stromy a jejich odumřelé pahýly. Zvodnělá místa, trvalé a periodické tůně jsou biotopem kuňky žlutobřiché.

Evropsky významné lokality

Niva Olše – Věřnovice

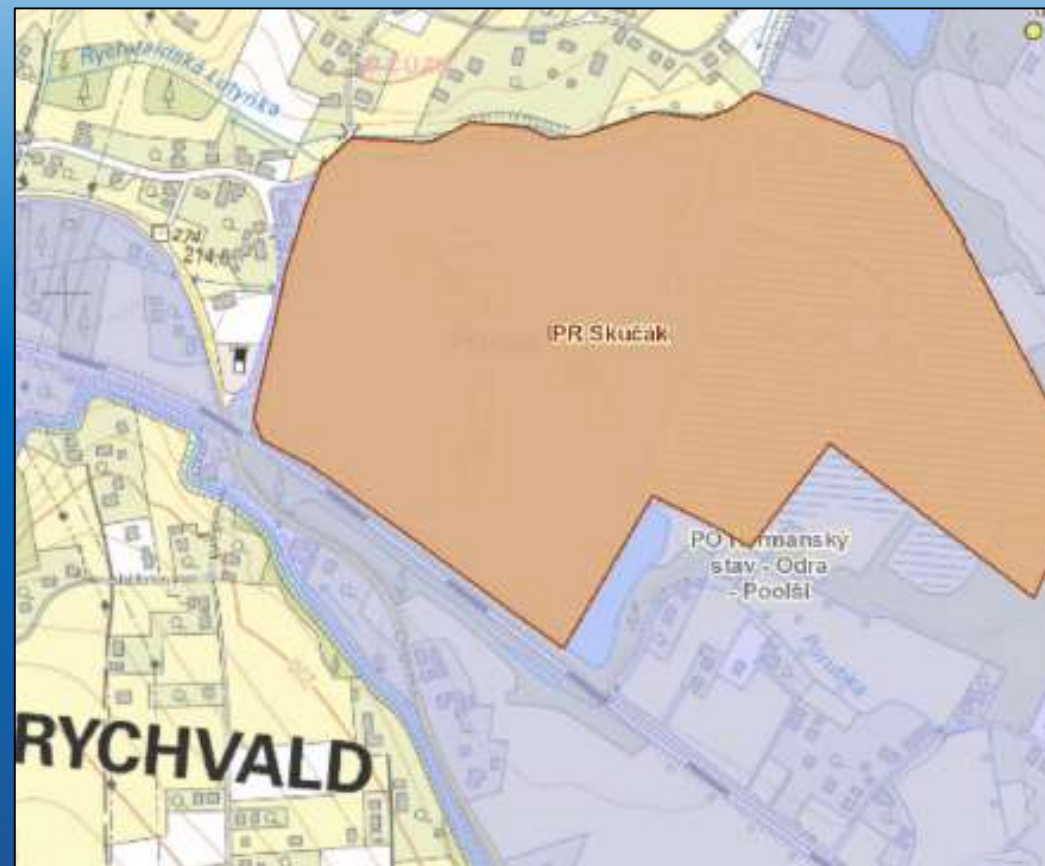
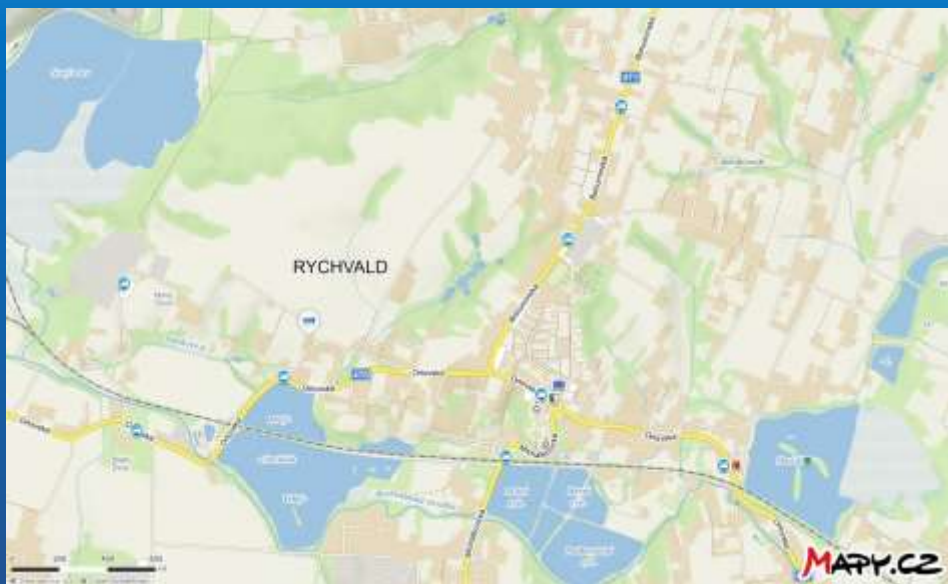
- Niva řeky Olše s bývalými meandry a zachovalou říční terasou v okolí Věřňovic, s vyvinutou převážně liniovou doprovodnou vegetací a měkkým luhem v místech bývalých meandrů. Regionálně významná lokalita páchníka hnědého a kuňky žlutobřiché.

Evropsky významné lokality

Skučák

- Tvrdé oligo-mezotrofní vody s bentickou vegetací parožnatek; přirozené eutrofní vodní nádrže

Evropsky významné lokality

Děhylovský potok – Štěpán

- Nížinné až horské vodní toky s vegetací svazů *Ranunculion fluitantis* a *Callitricho-Batrachion*; lokalita kuňky ohnivé, piskoře pruhovaného, vážky jasnoskvrnné.
- Vodní a mokřadní biotopy mělkého rybníka a jeho okolí s výskytem zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů. Na hrázích kvalitní porosty charakteru tvrdého luhu, v okolí rákosiny, vrbiny a mokřadní olšiny. Původní rybník s tůněmi leží v nivě řeky Opavy. Je obklopený fragmenty lužních lesů

Evropsky významné lokality

Poodří

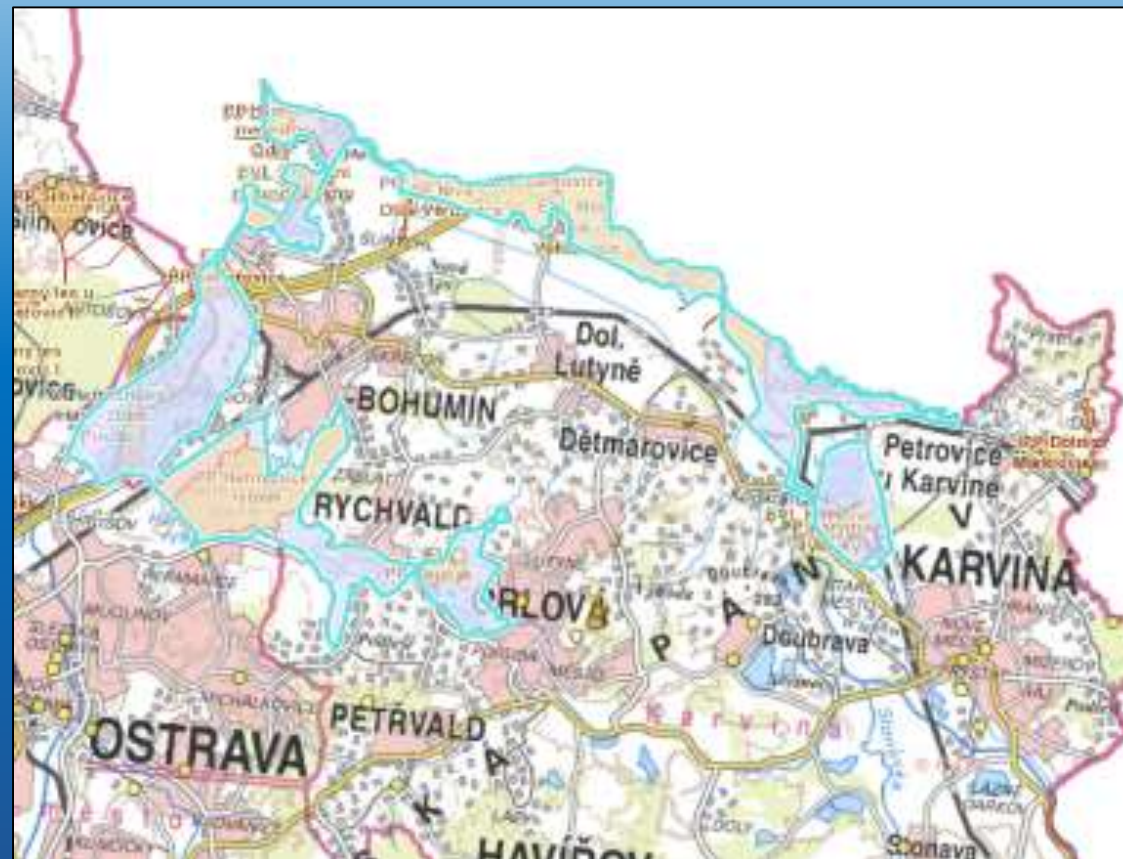
- Smíšené jasanovo-olšové lužní lesy temperátní a boreální Evropy; lokalita páchníka hnědého; oligotrofní až mezotrofní stojaté vody nížinného až subalpínského stupně kontinentální a alpínské oblasti a horských poloh a jiných oblastí, s vegetací tříd Littorelletea uniflorae nebo Isoëto-Nanojuncetea; tvrdé oligo-mezotrofní vody s bentickou vegetací parožnatek; přirozené eutrofní vodní nádrže
- Extenzivní sečené louky nížin až podhůří; dubohabřiny asociace Galio-Carpinetum; smíšené lužní lesy s dubem letním, jilmem vazem, jilmem habrolistým, jasanem ztepilým

Ptačí oblasti

Heřmanský stav – Odra – Poolší

- Lokalita se nachází v severovýchodní části Moravskoslezského kraje u hranic s Polskem. Páteř oblasti tvoří řeky Odra (v délce cca 10 km) a Olše (v délce cca 16 km) včetně přiléhajících říčních niv. Z východu je připojená soustava Karvinských rybníků a hraniční úsek toku Petrůvka, od jihu soustavy rybníků v Rychvaldě, Bohumíně – Záblatí a Heřmanicích.

Ptačí oblasti

Poodří

- Území se nachází mezi městskou částí Ostrava-jih a obcí Jeseník nad Odrou. Hranice ptačí oblasti jsou totožné s hranicemi CHKO Poodří a území tvoří úzký pruh podél řeky Odry, který je 32 km dlouhý a 4 km široký.
- Populace bukače velkého, motáka pochopa, ledňáčka říčního, kopřivky obecné a jejich biotopy

1 Velkoplošné území - CHKO Poodří

- Ochrana krajinného rázu
- Zonace podle Plánu péče
- Zahrnuje i maloplošná ZCHÚ
- Harmonicky utvářená krajina nivy řeky Odry a jejích přítoků se zachovanými přírodními procesy přirozeného nivního ekosystému, s typickým krajinným rázem tvořeným mozaikou enkláv lučních aluviálních porostů, porostů lužního lesa, se značným zastoupením dřevin rostoucích mimo les, se starými rameny vodních toků, trvalými a periodickými tůněmi, prameništi ve svazích říčních teras a rybníky s druhově pestrou florou a faunou s funkcí významné tahové zastávky vodních ptáků a s přírodními hodnotami krajiny spočívajícími v zachovalé dynamice přirozených říčních procesů meandrujících toků a režimu povrchových rozlivů. Předmětem ochrany jsou také mokřadní společenstva a na ně vázané vzácné a zvláště chráněné druhy rostlin a živočichů, rozmístění a urbanistická struktura obcí, včetně dochovaných památek historického osídlení, a předměty ochrany Evropsky významné lokality Poodří a Evropsky významné lokality Cihelna Kunín.

CHKO Poodří (od 1.5.1991)

- Poodří je zařazeno do mezinárodní úmluvy s celosvětovou platností na ochranu mokřadů známé pod názvem Ramsarská úmluva.
- Poodří začleněno do sítě evropsky významných ptačích území.
- Je navrženo jako oblast ochrany ptactva dle Směrnice Rady 79/409/EHS o ochraně volně žijících ptáků. V rámci územních systémů ekologické stability jsou zde nadregionální biocentra a biokoridory.

Maloplošná chráněná území v CHKO Poodří

NPR

- Polanská niva

PR

- Bartošovický luh
- Bařiny
- Bažantula
- Koryta
- Kotvice
- Polanský les
- Rákosina

PP

- Meandry staré Odry
- Pusté nivy

Ramsarská úmluva v ČR – úmluva o mokřadech (1971, platnost od 1975)

- **Seznam mokřadů mezinárodního významu**

- RS 1 Šumavská rašeliniště (Šumava peatlands)
- RS 2 Třeboňské rybníky (Třeboň fishponds)
- RS 3 Novozámecký a Břehyňský rybník (Novozámecký and Břehyňský fishponds)
- RS 4 Lednické rybníky (Lednice fishponds)
- RS 5 Litovelské Pomoraví
- **RS 6 Poodří (od roku 1993)**
- RS 7 Krkonošská rašeliniště (Krkonoše Mountains mires)
- RS 8 Třeboňská rašeliniště (Třeboň peatlands)
- RS 9 Mokřady dolního Podyjí (Floodplain of lower Dyje River)
- RS 10 Mokřady Liběchovky a Pšovky (Liběchovka and Pšovka Brook)
- RS 11 Podzemní Punkva (Punkva subterranean stream)
- RS12 Krušnohorská rašeliniště (Krušnohorská Mountains mires)
- V návrhu:
 - RS 13 Pramenné vývěry a rašeliniště Slavkovského lesa (Springs and Mires of the Slavkovský les)
 - RS 14 Horní Jizera (Jizera Headwaters)

Maloplošná chráněná území – Odra OK

1 NPP a 6 PP

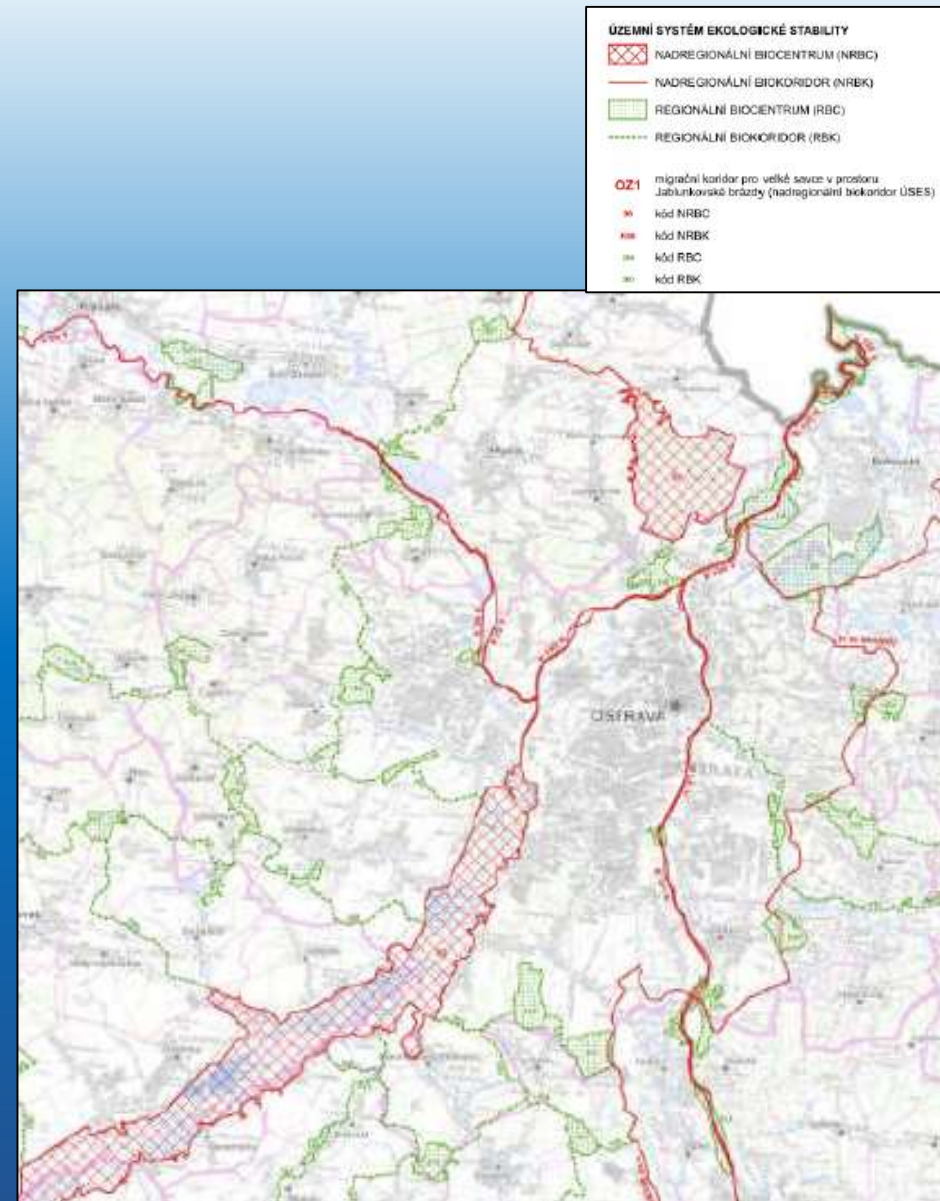
- PP Heřmanický rybník
- PP Hraniční meandry Odry
- PP Niva Olše – Věřnovice
- PP Šilheřovice
- NPP Landek
- PP Turkov
- PP Děhylov

1 NPR a 9 PR

- PR Skučák
- PR Černý les u Šilheřovic I a II
- PR Štěpán
- PR Rezavka
- PR Polanský les
- PR Přemyšov
- NPR Polanská niva
- PR Rákosina
- PR Bažantula
- PR Kotvice

ÚSES (ZUR)

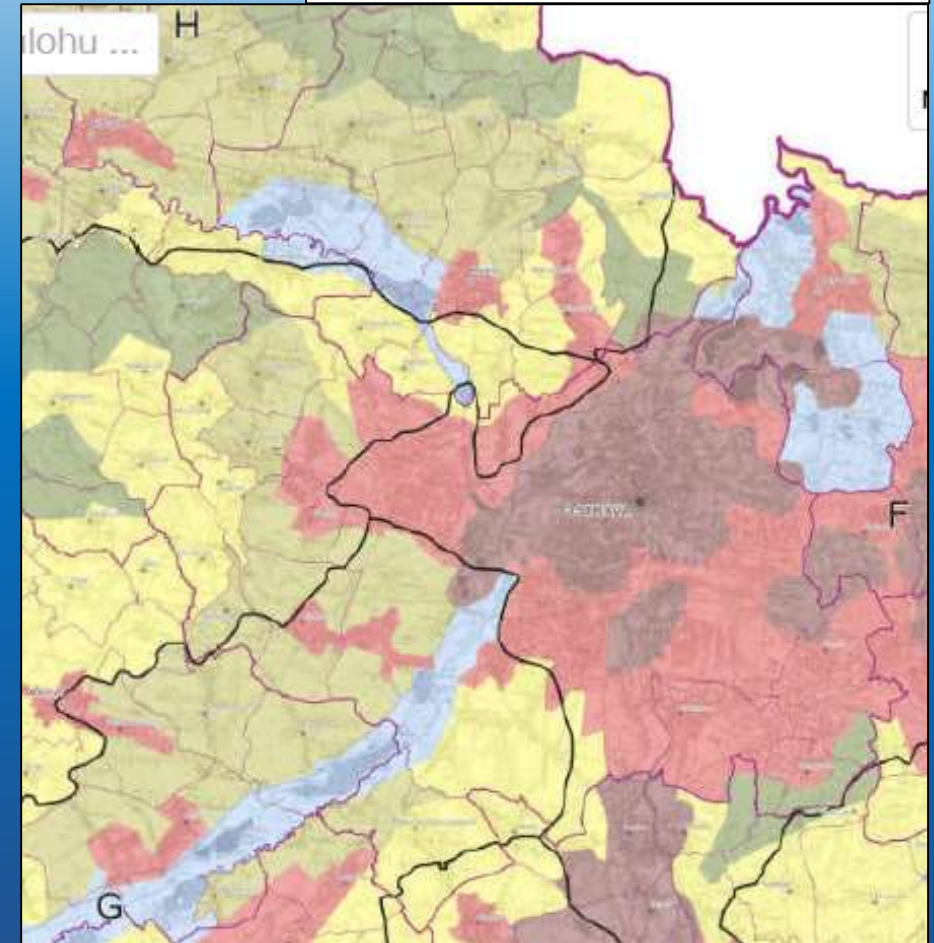
- Vzhledem k rozsahu řešeného území pouze nadregionální a regionální prvky ÚSES
- NRBK – Odra, Ostravice, Opava
- NRBC – Poodří, Šilheřovický les...
- RBK – Olše...
- RBC – Heřmanický rybník, Landek...

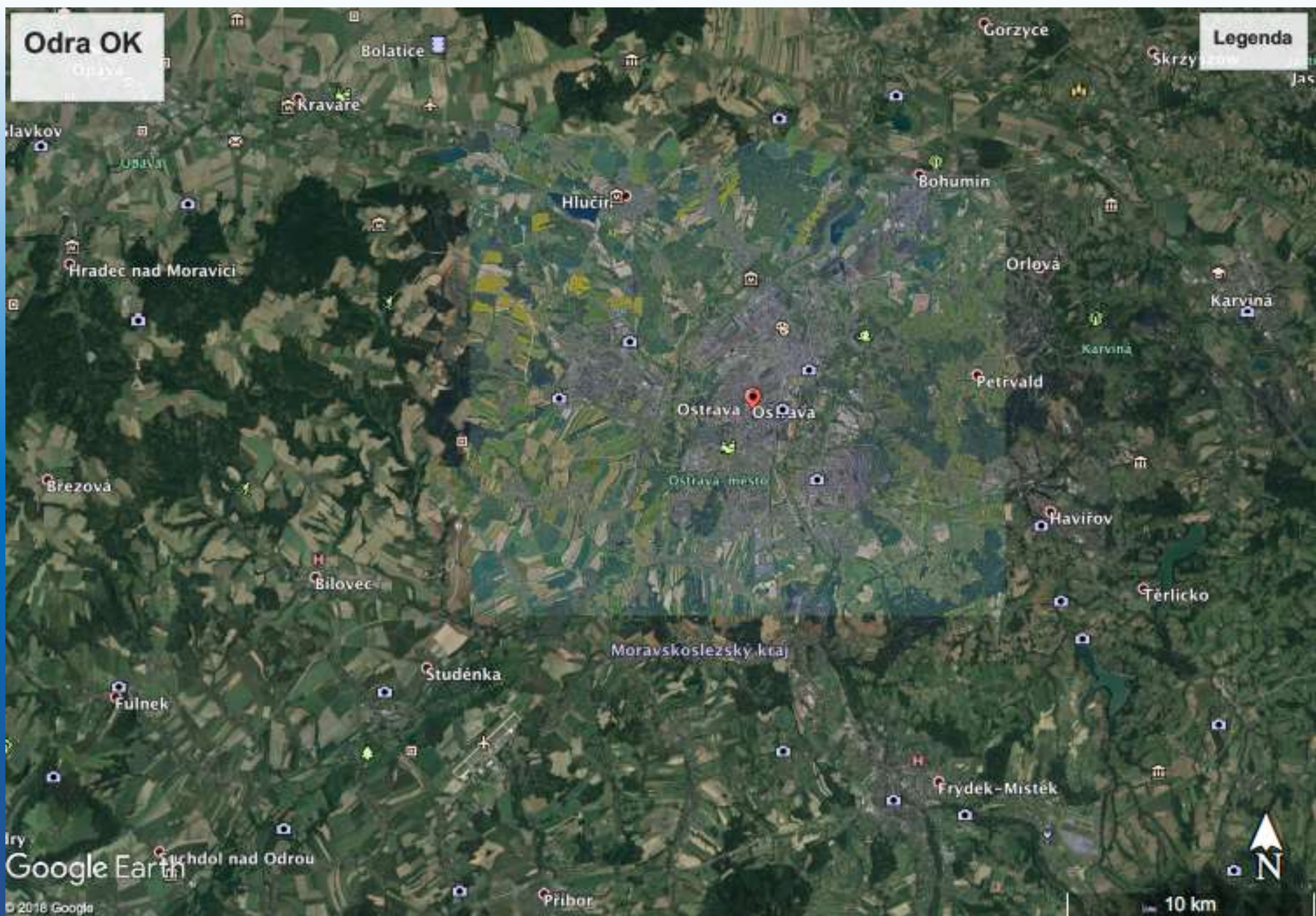

Krajinné typy – velká rozmanitost

- V centrální části převažuje **průmyslová** krajina ovlivněná důlní těžbou a **sídelní** krajina
- Severovýchodně (u hranic PL) a jihozápadně od Ostravy je v nivě Odry vyšší podíl **vodních** ploch
- Západně a severozápadně za okrajem Ostravy se zvyšuje podíl **zemědělské** a **lesnické** krajiny a luční krajiny
- Vliv a rozsah antropogenně přeměněné a odpřírodněné krajiny je významný a odpovídá historickému vývoji a překotnému rozvoji průmyslu a osídlení
- Plošně rozsáhlé atraktivní území s přírodními a historickými strukturami je především v CHKO Poodří

KRAJINNÉ OBLASTI A TYPY	
A	KRAJINNÉ OBLASTI
typy krajiny	
LESNÍ KRAJINA	A Slezské Beskydy
LESO - LUČNÍ KRAJINA	B Jablunkovsko
ZEMĚDĚLSKÁ HARMONICKÁ KRAJINA	C Moravské Beskydy
POLNÍ KRAJINA	D Podbeskydli
KRAJINA S VYŠŠÍM PODÍLEM VODNÍCH PLOCH	E Příborská pahorkatina
SÍDELNÍ KRAJINA	F Ostravsko-Karvicko
KRAJINA OVLIVNĚNÁ HLUBINNOU DŮLNÍ ČINNOSTÍ	G Oderská brána
	H Opavsko
	I Nizký Jezeří
	J Osoblažsko
	K Hrubý Jezeří
	L Jindřichovsko-Krakovsko

Závěr

- Okolí toku Odry na území ČR obsahuje i přes jeho výrazně průmyslový charakter přírodně a krajinářsky hodnotné struktury a objekty
- Směrem proti toku Odry se přírodní a přírodě blízký charakter území posiluje a také dosahuje v CHKO Poodří vysokého stupně národní i mezinárodní ochrany
- Blízkost připravovaného vodního díla ovlivní i možnosti využívání rekreačního potenciálu přírodních složek krajiny
- Propagace a zajištění přístupnosti zajímavých a hodnotných přírodních lokalit v okolí volného toku Odry i plavební infrastruktury DOL je jedním z hmotných předpokladů pro rozvoj destinačního managementu a rozvoje cestovního ruchu včetně podpory trvale udržitelného rozvoje v dotčených obcích (jako jedna z ekonomicky významných aktivit pro zajištění existence obyvatel a podpory zachování lokálního koloritu jednotlivých oblastí)

Děkuji za pozornost